

CĂTĂLIN
MIHULEAC

POZIȚIA
A UNSPREZECEA
ȘI DOMNIȘOARELE
LUI FONTAINE

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

PRIMA PARTE

Suflet românesc în carcasă franțuzească

I

În toamna anului 2018, la rugămintea unui prieten de la Consulatul român din Marseille, m-am pomenit în drum spre sudul Moldovei, ca însoțitor al lui François Bertrand, universitar la Montpellier. Acesta pregătea un studiu privitor la partea marginală – despre care se tace sau se vorbește cu jumătate de gură – a folclorului românesc, iar eu, cu iubirea mea juruită Franței, am acceptat bucuros să-i țin companie.

Ne găseam într-un tren de seară ce se târa pe băjbăite și ascultam prin fereastra deschisă tarafurile de greieri producându-se și reproducându-se. Urma să coborâm în gara Târgu Bujor, de unde trebuia să ne preia automobilul ghidului nostru, care avea să ne conducă în satele unde dănuia fărâmița întunecată de folclor căutată de oaspetele francez.

Căscam eu, căsca François, și-am fi ațipit ca-n tren dacă o țărancă bătrână și slobodă la gură nu ne-ar fi istorisit un basm. Era vorba despre un făt-frumos ieșit din tipare, care refuza să se nască, până nu i se promitea o prințesă de nevastă. Dar nu după oricare prințesă tânjea el, ci după una cu tată francez și mamă nemțoaică.

Fiindcă sarcina ajunsese în luna a 11-a, iar fătul nu renunța cu nici un chip la pretențiile sale, gravida – o țărancă simplă – a fost nevoită să-i promită prințesa franco-germană.

— Da, dragul mamei, o să ai soața dorită, numai naște-te odată, că m-ai omorât cu zile!

Instinctul matern îi spunea că, dacă fiul avea încă din burtă asemenea standarde înalte, va găsi el ulterior mijloacele de a și le atinge de unul singur. Sau poate că, odată cu trecerea timpului, va renunța de bunăvoie la ele, cum renunțăm mai toți la visele noastre.

— Și, până la urmă, mirele intrauterin și-a găsit prințesa? Ori s-a însurat, ca tot omul, cu o fată din vecini? am întrebat eu.

— Și-a găsit, maică! Și prințesa a venit la noi în sat și s-a scăldat goală în râu și pic de păr n-avea în părțile rușinoase. Iar părinții ei i-au adus mirelui în dar un armăsar năzdrăvan...

— Unul cu nouă inimi? am luat-o eu, nemernicul, peste picior.

— Numai cu trei, dar se hrănea cu jar și bea rouă la prima oră a dimineții, maică. Și, mai cu seamă, bălega monede de aur – napoleoni! Cocoșei, cum le zice lumea în sat!

— Când mireasa are tată francez și jarul e de calitate, monedele bălegate de armăsarul mirelui nu pot fi decât franțuzești! am replicat eu, în cheie logică.

— Băieții și fetele stăteau cu ochii pe cal și, când balega era rumenită, se repezeau și-ncepeau să scormonească. Și să mai știi că tot satul a luat parte la nunta ceea, care a ținut, după datină, trei zile – între 7 și 10 iulie 1929.

— Ai o ținere de minte formidabilă, bunicuțo! Bătrânii orașelor, loviți de boli cerebrale devastatoare, nu mai știu nici tabla înmulțirii, iar uneori nici cum îi cheamă...

— Cum să nu ții minte, dragul bunicii, când din nunta ceea am venit pe lume? Acolo, la joc și voie bună, mama i-a căzut cu tronc tatii și-n toamnă au făcut nuntă. Și-n mai 1930 mi-a fost dat să văd lumina zilei.

Bătrâna avea 88 de ani, dar eu i-aș fi dat ușor 175 – ca-n povești, unde timpul e din cauciuc.

Sub ochii noștri, se adevărea o regulă sfântă a folclorului: că degeaba spui basme dacă nu crezi în ele. Țărâncă nu numai că avea deplină încredere în al ei, dar mai și susținea că nunta țărânului cu prințesa i-a favorizat venirea pe lume.

I-am explicat lui François Bertrand că tema fătului care refuză să se nască până nu i se promite de soață o zână sau o prințesă e specific românească, menționată și în studiile folcloristului și lingvistului Lazăr Șăineanu. Însă eșantionul folcloric al călătoarei din tren impunea un erou non-conformist, de anvergură continentală. Acela nu mai era un simplu basm, ci unul care conținea germeni de unitate europeană. Mire român, mireasă franco-germană... Ce vrei mai mult? Eventual un naș scandinav.

— Vezi tu, François, cererea eroului din basm aduce complimente fanteziei populare, căci e rostită într-o lume a satului dominată de prejudecăți și tradiții barbare. La scară națională, modelul exista deja, dacă ne gândim că România francofonă avea pe tron un rege de origine germană...

— Da, am aflat și eu că cel mai iubit român a fost un neamț, Carol I, și cea mai iubită româncă, o englezoaică – regina Maria. Totuși, câtă precocitate la nenăscutul ăla!

— Știi, mi se pare cam dezamăgitoare obsesia feți-frumșilor pentru verighetă; obsesie care, după cum tocmai am auzit, poate începe din faza intrauterină... Dar să ceri prințesă de alt neam mi se pare o formă de vitejie, poate chiar cea supremă! În fond, asemenea eroi de poveste fac lumea reală să progreseze.

— Știi care e părerea mea? a spus, într-un târziu, François. Că doar proștii nu cred în basme.

Înainte de a coborî din tren, băbuța – cocârjată de greutatea desagilor pline cu ani – mi-a pus în căușul palmei o monedă legată-ntr-o batistă. Era de aur, un napoleon:

— Ține-l, maică, să-ți aducă noroc și viață lungă, cum mi-a adus mie! E bălegat de armăsarul năzdrăvan, la nunta

cu pricina. Tata l-a cules cu mâna lui, l-a șters cu batista asta și i l-a dat mamei. Când m-am făcut mărișoară, l-am primit eu.

Am luat cei 20 de franci și am contemplat profilul de țap exigent al împăratului Napoleon III, fără de sprijinul căruia statul român modern nu ar fi existat. Napoleonul acela devenea sigiliul ce le făcea pe toate aieva. Mă aflu în mijlocul unei povești, în care credeam tot mai mult. Tocmai promisem o lecție memorabilă, într-un tren personal!

Bătrâna a coborât la Bârlad. Am ajutat-o să-și care paporița pe peron, unde a adăugat:

— Era să uit ceva, maică... Ori de câte ori fătul cuvânta din burta mamei, era nevoie să vină popa, pentru a tâlmăci. Că fătul vorbea numai rusește.

Vorbea rusește? Bine, dar în basme nu există diferențe de limbă, toate personajele vorbind una și aceeași, pe care până și dobitoacele o stăpânesc la perfecție.

— De ce să vorbească un român nenăscut rusește?

Țăranca s-a îndepărtat, lăsându-mi întrebarea fără răspuns. Uitasem că este strict interzis să pui întrebări despre cele ce se petrec în lumea acestui tip de creație orală. De fapt, nici în lumea reală nu e indicat să te-ntreci cu întrebările.

În timp ce François Bertrand studia napoleonul, i-am explicat că fătul mofturos din basmul bătrânei s-a trezit nu cu o limbă natală, ca noi toți, ci cu două. Cu rusa, pe care o cunoștea miraculos din pânțelele născător, și cu româna, pe care a învățat-o ulterior, cum ne învățăm cu toții limba maternă, în fragedă pruncie.

Să nu fi reușit căpitanul Fontaine să deturneze în ultimul moment pumnul colonelului, fața soldatului s-ar fi fisurat ca o bucată de gheață sub izbitura unui baros. Nervos din pricina unei gastroenterite ce-i ciopârțise somnul, ofițerul român trebuia să-și descarce dracii pe cineva, iar soldatul era sacul de box ideal. Pe primul pe care-l întâlnea, pe acela cădea pocinogul.

— Buf! De ce-ți lipsește un nasture la tunică? Pleosc!

Nasturele lipsă de la tunică părea singurul cusur al armatei române. Din cauza lui, se puteau pierde bătălii importante.

De data asta, Fontaine și-a interpus mâna, iar soldatul a scăpat neatins. Colonelul a avut un moment de surpriză, după care a-ntors spatele și s-a depărtat bombănind:

— Ce-și bagă bonjuristul ăsta lingura în borșul meu?

Francezul era oripilat de obiceiurile barbare din armata română, mai cu seamă de bătăile pe care soldații le încasau fără crâcnet de la superiori. După ce ăia mari se calmau, cei mici își scuipeau dinții ca pe cojile de semințe prăjite și își înghițeau sângele.

Cu aceste năravuri devenite tradiție, nici nu era de mirare că românii ajunseseră în război ciuca bătăilor. La urma urmei, cât de eficient putea fi în luptă un soldat umilit de superiorii lui, adică fix de către cei datori să-i crească încrederea în sine?

Cu cât societatea era mai înapoiată, cu atât mai abitir se impuneau tradițiile. Fontaine fusese avertizat, înainte de a sosi în România, că aici tradițiile dictau, că nu degeaba Gustave Le Bon le numea „sufletul național“...

Colonelul Dumitru Anghel era un șmecher clasic de front, și într-o armată primitivă șmecheria se impune lesne la nivelul conducătorilor de rang doi și trei. Își adusese nevasta

și fiica – coloneleasa și colonelița – în satul Frenciuși, unde era cantonat regimentul, pentru a le hrăni și pe ele din rația soldaților. Tot din rația soldaților se înfruptau cei doi porci, în care se întrezăreau cârnații și caltaboșii ce aveau să-i rotunjească burdihanul de Crăciun.

La fel ca porcii, și colonelul avea o fire statică, de cotețar. Până și popota și-o organizase în salonul casei pe care-o ocupa, iar când erau zile de sărbătoare religioasă, îl chema pe popă să-i țină slujba în sufragerie.

Room service religios! Liturghie servită fierbinte, odată cu rața pe varză. Ofițerul își făcea siesta și mai elibera câte-o pală stomacală, ce se remarcă în aerul încărcat cu miros de tămâie.

Violența fizică din armată nu părea să deranjeze pe nimeni. Comandanții o tolerau, iar când generalul se nimelea în inspecție, doar de așa ceva nu avea timp. El trecea în revistă trupa, apoi se retrăgea să se ospăteze cu colonelul și, din când în când, să guste din mierea colonelesei.

Dacă domnul colonel reprezenta prototipul șmecherului de front, soldatul era fraierul de front. Toate cădeau cu zgomot în capul lui: și foamea, și boala, și bătaia. Cu toate astea, nu soldatul era subalternul de profesie, ci colonelul – care se purta pe cât de nemilos cu inferiorii, pe atât de servil cu superiorii.

Poate că subalterni geniali nu există – geniul fiind atributul unor ocupațiuni de vârf. Dar subalterni talentați sunt destui, iar colonelul Anghel se număra printre aleși. Când aterizau inspecții de sus, nu mai prididea să le intre pe sub piele celor mari.

Desigur, talentul de subaltern include și aptitudinea de a-l trăda, la momentul oportun, pe cel lingușit cândva fără jenă. E ceva normal, fiindcă în adâncul inimii lingăul îl urăște de moarte pe destinatarul actului său.

Colonelul Anghel știa că acel moment o să vină.

Căpitanul Fontaine își continuă inspecția de dimineață, fără să se grăbească. Negru – ordonanța lui – dormea dus, iar el îl lăsa să se odihnească. Venise la două noaptea de la Odessa, unde făcuse aprovizionarea cu mărfuri de contrabandă, fiindcă în România nu se găseau de nici unele.

Se îndreptă spre infirmeria principală, amplasată în curtea largă a unei case. Zeci de soldați acopereau cu un covor de febră pământul bătucit. Culcați pe rogojini, delirau cuviincios, să nu-l trezească pe medicul care chefuse până dimineață cu două zvârlugi, pe muzica unui acordeon țigănesc și a unei viori evreiești. Dogoarea trupurilor pârlise rogojina. Din loc în loc, petele roșii ale tifosului se șteau de sub cămășile destrămate.

Trezit din ambuscada în care-l înlănțuiseră picioarele zvârlugilor, medicul se îndură să iasă în curte, echipat în tunică, cizme și chiloți. Avea și el fierbințeli, dar de altă natură. Deborda de furie, dar, spre deosebire de colonel, își exprima nervii într-o franceză acceptabilă, care îi redresă moralul lui Fontaine.

— *Occupez-vous de vos affaires, monsieur!* V-ați mișcat caroseria până aici cu Misiunea Militară Franceză ca să instruiți trupa, nu pe noi, ofițerii! *Mon cul*, faceți-vă datoria *et point!*

— Nu pot instrui o trupă prost îngrijită și subnutrită! Datoria dumitale e să-i tratezi pe bolnavi!

— *Mon cul!* Cu ce să-i tratez, dacă n-am nici un medicament la dispoziție? Nici alcool sanitar n-am, dar poate îl înlocuiesc cu *cognac*, dacă-mi cedezi dumneata rația.

— Când o să primesc rație de *cognac*, a dumitale va fi!

— *Mon cul!*

Medicul dovedea un cult pentru curul său, pe care-l tot scotea la iveală în discuție. Ce să-i faci? Nervi mari, armată mică!

Fontaine își puse la bătaie toată îndemânarea psihologică și obținuu totuși transferul bolnavilor sub un șopron, să fie măcar la adăpost de intemperii. Apoi, trecu pe la

Cuprins

PRIMA PARTE
Suflet românesc
în carcasă franțuzească
7

PARTEA A DOUA
Meseria mea e basmul
63

PARTEA A TREIA
Azi un lot în beci depui,
mâine el va face pui!
119

PARTEA A PATRA
Povestea canișului debarcat
în Normandia
179

821.135.1

s c r i i t o r i
r o m â n i
c o n t e m p o r a n i

Cătălin Mihuleac, *Poziția a unsprezecea și Domnișoarele lui Fontaine*
Ruxandra Burcescu, *Instabil*
Andrei Manolescu, *Cazul scriitorului dispărut*
Borco Ilin, *Jurnal de pustă*
Andreea Răsuceanu (ed.), *Cartea orașelor*
George C. Dumitru, *...și toate zilele de azi*
Sebastian Sifft, *Copia carbon*
Dan Perșa, *Bestiarro*
Cătălin Mihuleac, *America de peste pogrom*
Mihail Vakulovski, *Tata mă citește și după moarte*
Ioana Bradea, *Băgău*
Bogdan Răileanu, *Teoria apropierii*
Corina Sabău, *Și se auzeau greierii*
Cătălin Mihuleac, *Deborah*
Andrei Panțu, *Tonomatul*
Vitalie Ciobanu, *Zilele după Oreste*
Dumitru Crudu, *Ziua de naștere a lui Mihai Mihailovici*
Cristina Vremeș, *Trilogia sexului rătăcitor*
Alina Pavelescu, *Sindromul Stavroghin*
Cornel Bălan, *Liftul*
Iulian Popa, *Guadalajara*
***, *16 prozatori de azi.lit*
Radu Vancu, *Transparența*
Andreea Răsuceanu, *O formă de viață necunoscută*
Laura T. Ilea, *Cartografia lumii de dincolo*
Bogdan Răileanu, *Dinții ascuțiți ai binelui*
Sebastian Sifft, *Câinele iubirii*
Tatiana Niculescu, *Tăierea fecioarelor*
Diana Adamek, *Dulcea poveste a tristului elefant*
Augustin Cupșa, *Așa să crească iarba pe noi*